

ВЛИЯНИЕ НА ИНОВАЦИИТЕ ВЪРХУ РЕЗУЛТАТНОСТТА НА МАЛКИТЕ И СРЕДНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ (МСП) В АЛЖИР

Д-р Джабари Абдулахаб¹

Резюме: В стремежа си към иновации малките и средните предприятия (МСП) се изправят пред огромни предизвикателства. Отдавна е известно, че иновациите са ключов фактор за растежа на малките и средните предприятия (МСП) и като такива са предмет на многобройни научни изследвания. В Алжир обаче съществуват твърде малко научни разработки по темата. Целта на тази статия е да изследва въздействието на организационните, процесуалните, продуктите и маркетинговите иновации върху различните аспекти на дейността на малките и средните предприятия (МСП).

Ключови думи: малки и средни предприятия (МСП), иновации, дейност на предприятията.

JEL: M21, O31.

Увод

Секторът на малките и средните предприятия се превърна в основен стълб на общественото развитие и постигането на удовлетворителен икономически ръст. През последните три десетилетия на двадесети век цялото внимание беше насочено към този сектор, особено в

---

¹ Катедра „Мениджмънт“, Университет Мсила, djabari@univ-msila.dz.

ВЛИЯНИЕ НА ИНОВАЦИИТЕ ВЪРХУ РЕЗУЛТАТНОСТТА ...

развитите в икономическо отношение страни, с цел да бъде ускорено развитието на световната икономика. Напредналите държави не бяха единствените, които се фокусираха върху този сектор. Развиващите се страни, сред които и Алжир, също положиха значителни усилия, за да насърчат дейността на МСП. Според статистическите данни МСП играят изключително важна роля за създаването на работни места и намаляване на безработицата, постигането на растеж, привличането на преки чуждестранни инвестиции и формирането на БВП. Редица проучвания сочат, че близо 90% от предприятията по света са МСП, които развиват дейност в почти всички стопански сфери. Ето защо на успеха на иновациите следва да се гледа като на необходимо, но недостатъчно условие за резултатността и оцеляването на дадена фирма. Целта на тази статия е да направи обзор на проведените до момента емпирични изследвания относно влиянието, което иновативната активност оказва върху дейността на МСП в различните държави.

Настоящото проучване е опит да бъдат изследвани от множество различни перспективи естеството и видът на иновативните практики, които МСП в Алжир прилагат в своята дейност ежедневно, както и да установи зависимостта, която съществува между използването на иновации от страна на организациите и постиганите от тях стопански резултати.

1. Цел и методология на научното изследване

В разработката са анализирани дейността на МСП и въздействащите им фактори, с цел да бъдат предложени модел и подход за оценка на тази дейност, които да подпомогнат устойчивото развитие на МСП.

Настоящото изследване има за цел да разгледа съществуващите емпирични разработки относно влиянието на МСП върху дейността на фирмите в световен мащаб. Ето защо задълбочено беше проучена съществуващата научна литература и официални документи по темата.

Методологията, използвана при написването на тази статия, е базирана на литературни и онлайн източници. За целта бяха подбрани и проучени материали от водещи икономически списания, научни публикации и доклади от диагностични изследвания. Направеният обзор включва предимно изследвания относно влиянието на иновациите върху дейността на организациите в световен мащаб от 2005 г. досега. Направените до този момент проучвания върху факторите, които влияят на иновативната активност на предприятията, подчертават, че тя е от съществено значение за резултатността на организациите, особено на МСП.

2. Емпирични изследвания върху иновациите и резултатността на МСП

Тази част представя извършените емпирични изследвания върху иновациите и дейността на компаниите в световен мащаб в различни стопански сектори. Целта е да се даде яснота за постигнатите до този момент резултати и въз основа на направените заключения да бъдат посочени евентуални пропуски в проведените досега научни изследвания по темата. За тази цел правим обзор на съществуващите определения за малки и средни предприятия (МСП), иновации и измерването на тяхната резултатност. Ето защо четвъртата част на статията е разделена на три подчасти: описание на понятията иновация и МСП, измерване резултатността на организациите и резултати, постигнати от проведените емпирични изследвания по темата.

Стандартно определение за малките и средните предприятия не съществува. Смисълът, който различни автори и организации влагат в това понятие, до такава степен е различен, че предприятие, което в една държава е определяно като малко или средно, не е такова според критериите, прилагани в друга държава. Същевременно различните определения за МСП използват и някои еднакви показатели, например максимална стойност на активите на предприятието, численост на персонала, годишен оборот и капиталови вложения. Нещо повече, единно

ВЛИЯНИЕ НА ИНОВАЦИИТЕ ВЪРХУ РЕЗУЛТАТНОСТТА ...

определение за същността на МСП не съществува дори сред представителите на многостранните институции за развитие [1], както става ясно от данните в Таблица 1.

Таблица 1
Определения за МСП, които използват различните многостранни институции

Институция (регион или държава)	Максимална численост на персонала	Максимален приход или оборот	Максимална стойност на активите
ЕС	10 - 250	40 млн. евро	-
СБ	300	15 млн. щ. д.	15 млн. щ. д.
МВФ – МаБР	100	3 млн. щ. д.	-
Африканска банка за развитие	50	-	-
Азиатска банка за развитие	Не съществува официална дефиниция. Използва определенията, които дават правителствата на различните държави		
ПРООН	200	-	-
ОИСР	20-500	-	-
Алжир	10 - 250	>20 млн. евро	-
Китай	> 2000	300 млн. юана	400 млн. юана

Източник: Asma Benzazoua Bouazza, Diabate Ardjouman, Establishing the Factors Affecting the Growth of Small and Medium-sized Enterprises in Algeria, American International Journal of Social Science Vol. 4, No. 2; April 2015, с. 112.

Според определението, което дава за МСП Министерство на търговията в Република Алжир, такова е всяко предприятие, независимо от неговата организационно-правна форма, ако същото предлага стоки или услуги, или и двете и притежава някоя от следните характеристики:

- Численост на персонала – не повече от 250 души;
- Годишен оборот, който не надвишава 2 млрд. динара или общ годишен баланс до 500 млн. динара;
- Отговаря на критериите за самостоятелност.

Таблица 2
Определение за МСП в Алжир

Предприятие	Работници	Оборот (в алж. дин.)	Общо активи (в алж. дин.)
Микро-	1 – 9	< 20 млн.	< 10 млн.
Малко-	10 – 49	< 200 млн.	< 100 млн.
Средно	50 – 250	200 млн. - 2 млрд.	100 - 500 млн.

Източник: Министерство на промишлеността, МСП и инвестициите на Р Алжир.

Малките и средни предприятия в Алжир притежават следните общи характеристики, които ги отличават от големите фирми:

➤ **Алжирските МСП са предимно частни предприятия.** Според Алжирското министерство на промишлеността, МСП и насърчаване на инвестициите, към края на 2012 г. 99.92% от всички МСП са били частни и само оставащите 0.08% са били държавна собственост. Тези проценти ясно показват, че създаването на работни места и богатство в сектора на МСП в страната е основна заслуга и зависи от частните МСП.

➤ **МСП в Алжир са съсредоточени в северната част на страната.** Налице е дисбаланс в териториалното разположение на МСП в Алжир, като най-висока е тяхната концентрация в северната част на страната, на следващо място са планинските райони, а в най-южната част на страната броят на МСП е най-малък.

➤ **МСП в Алжир развиват своята дейност предимно в сферата на услугите и в строителния сектор.** Осезателно е присъствието на МСП в сектора на услугите (особено в транспорта), където развиват дейност близо половината от всички МСП. На следващо място по численост са фирмите, развиващи дейност в сферата на строителството и хидравликата – 33.85 % от МСП. В производствения сектор участват 16.07% от всички МСП в страната, а в селското стопанство и енергетиката развиват дейност съответно 1.09% и 0.49% от всички МСП в страната [2].

ВЛИЯНИЕ НА ИНОВАЦИИТЕ ВЪРХУ РЕЗУЛТАТНОСТТА ...

Малките и средните предприятия изпълняват редица функции: те предлагат различни специализирани услуги и произвеждат блага, чието производство не представлява интерес за големите предприятия. Още от своето възникване малките и средните предприятия имат важна роля в създаването на БВП, допринасят за поддържане на заетостта, по-високата производителност на труда, регионалното развитие, генерирането на новаторски идеи и прилагането на иновации. Сред най-важните качества на малките и средни предприятия, благодарение на които те допринасят съществено за икономическото и социалното развитие на страната и намаляване ръста на безработицата [3], тук ще отбележим:

➤ МСП стимулират инициативността на индивидите и групите, като развиват различни икономически дейности, свързани с предлагането на стоки и услуги, които не са съществували до този момент или съживяват стопански дейности, които са били изоставени на даден етап – напр. различни традиционни производства.

➤ МСП правят възможно реинтегрирането на трудовия пазар на лица, които са изгубили своето работно място поради фалита на някои обществени институции или съкращаване на персонала в резултат на реструктуриране и приватизация, като по този начин компенсират загубата на някои преустановени дейности и производства.

➤ МСП увеличават предлагането на работни места както пряко, чрез създаването на нови предприятия, така и косвено, набирайки персонал сред безработните лица, което е от ключово значение за задоволяване на обществените потребности в сферата на заетостта, тъй като в МСП работят предимно лица, чиито професионални умения и подготовка не отговарят на нуждите на големите организации.

➤ Трудовото възнаграждение в МСП е по-ниско от това в големите предприятия поради по-ниската квалификация на наетия персонал. МСП могат да се превърнат в ефективен инструмент за започването и възобновяването на различни стопански дейности в отдалечените части на страната, като по този начин ще допринесат за нарастване на местното благосъстояние и ще подпомогнат сливането и интеграцията между отделните региони в държавата.

3. Предизвикателства, пред които са изправени МСП

Предизвикателствата, пред които са изправени МСП в развиващите се страни, в това число и Алжир, са тема на редица научни изследвания. Докладът, изготвен за периода от 2001 до 2005 г. във връзка с Плана за развитие на малките и средните предприятия (ПРМСП, 2002) и Оперативния план за МСП (2012) посочва множество предизвикателства, които стоят пред малките и средните предприятия както на национално, така и на международно равнище. Тези предизвикателства могат да бъдат обобщени в няколко основни области:

- Прилагане на иновативни решения и технологии (ниска комерсиализация, недостатъчно усвояване на технологичните новости);
- Развитие на човешкия капитал (липса на подготвени кадри и добро професионално обучение);
- Достъп до финансиране (ограничени възможности за извънбанково финансиране, ниска кредитоспособност и липса на ноухау/ресурси);
- Достъп до пазари (информационни бариери, затрудняващи износа, слабо развит маркетинг и брандинг);
- Правна и нормативна уредба (издаване на лицензи и разрешителни, спазване на съществуващите разпоредби) и инфраструктура (система за улесняване на търговията и митническите процеси, нисък обем и спорадичен характер на търговския обмен) [4].

Повечето малки и средни предприятия в Алжир са частни. Тези предприятия придобиха особено важно значение след 2000 г. като активни участници в процеса на възпитаване и разпространяване на предприемаческия дух сред младите хора и особено сред завършващите университет. Броят на МСП е нараснал повече от два пъти, а според статистиката повече от половината от всички МСП са създадени в периода между 2001 и 2007 г. след приемането на Закона за малките и средните предприятия през 2001 г. [5].

Както става ясно от Таблица 3 по-долу, в края на 2012 г. броят на МСП е бил 687 386, което е значително увеличение в сравнение с 2003 г., когато техният брой е бил 288 587. Друг важен момент е регистрираният спад в броя на държавните предприятия, който е намалял с 217

ВЛИЯНИЕ НА ИНОВАЦИИТЕ ВЪРХУ РЕЗУЛТАТНОСТТА ...

през първото десетилетие на двадесет и първи век, в резултат на приватизацията на държавни предприятия в затруднено финансово положение [6]. Що се отнася до предприятията, чийто предмет на дейност са традиционните за страната занаяти, техният брой е нараснал от 79 850 през 2002 г. на 169 080 през 2009 г., след което в периода до 2012 г. се е покачвал и спадал.

Таблица 3
Изменение в броя на МСП и предприятията за традиционни занаяти (2003-2012)

Вид предприятие	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Частни предприятия	207949	225449	245842	269806	293946	392013	455398	618515	511856	532 702
Държавни предприятия	788	778	874	739	666	626	591	557	572	561
Предприятия за традиционни занаяти	79 850	86 732	96 072	106222	116347	126887	169080	135623	146881	154 123
Общо	288587	312959	342788	376767	410959	519526	625069	754695	659309	687 386

Източник: Публикации на Министерството за МСП.

Броят на МСП в Алжир значително се увеличава особено след прехода от социалистическо стопанство към пазарна икономика в началото на последното десетилетие на XX в.

Статистиката показва, че през първата половина на 2013 г. броят на МСП в страната е бил 747 934, като 90% от тях са били много малки организации, докато през 2009 г. техният брой е бил едва 455 398. Това значително увеличение е резултат основно на провежданата от алжирските власти политика за насърчаване дейността на предприятията в този сектор, така че те да се превърнат в ресурс за нарастване благосъстоянието на страната. Въпреки огромните усилия на правителството да насърчи дейността на този сектор, фактите сочат, че секторът на МСП не е в състояние да компенсира огромния недостиг на стоки и ресурси, които не представляват интерес за големите предприятия [7].

Таблица 4 показва броя на работните места в МСП през първата половина на 2013 г. според данни, предоставени от Министерството на промишлеността, МСП и инвестициите.

Таблица 4
Статистически бюлетин за МСП в Алжир през първата половина на 2013 г.

МСП / период	Брой МСП	Брой разкрити работни места	Брой създадени предприятия за година	Брой разкрити работни места от новите предприятия	Брой МСП, които са прекратили своята дейност
2012	687 386	1 776 461	27 736	99 892	2 182
Първа половина на 2013г.	747 934	1 915 495	34 811	177 010	2 661

Източник: Министерство на промишлеността, МСП и инвестициите, статистически бюлетин за МСП за първата половина на 2013 г., брой 23, ноември 2013, с.7.

4. Понятието иновация и неговите детерминанти

Иновация е генерирането и/или усвояването на идеи, процеси, продукти или услуги, които възприема като нови съответната усвояваща единица, т.е. дадено предприятие или неговите клиенти. В зависимост от степента на своята „новост“, иновациите могат да бъдат разделени на инкрементни (непрекъснати, с продължително натрупване във времето) и революционни (възникващи еднократно).

Инкрементните иновации се състоят във внасянето на незначителни промени в използваните технологии, подобрения на продуктите или удължаване на продуктовете линии, които оказват минимално положително влияние върху резултатността на компаниите [8].

Друго определение за иновация е „въвеждането на нови, усъвършенствани процеси, продукти или услуги на базата на нови научни и технологични постижения и/или организационно ноу-хау“. Изобретение е зараждането на идея за нов продукт или процес, докато иновация е прилагането на тази идея в практиката.

ВЛИЯНИЕ НА ИНОВАЦИИТЕ ВЪРХУ РЕЗУЛТАТНОСТТА ...

Съществуват различни видове иновации във фирмите. Те може да се отнасят до нови продукти или услуги, нови производствени процеси, нови маркетингови техники и нови организационни или управленски структури. Иновациите може да се отнасят още до технологиите, интелектуалната собственост, предмета на дейност на организациите или физическия труд [9].

Потвърждение за огромното значение на иновациите като фирмен ресурс са множеството определения, които дава за тях научната литература. Според някои автори иновация е „възникването на нови идеи и тяхното материализиране впоследствие“. Според други иновация е „обновяването или разширяването на асортимента от продукти и услуги и свързаните с тях пазари; прилагането на нови методи за производство, снабдяване и дистрибуция; въвеждането на промени в управлението, организацията на работния процес и условията на труд“. Съюзът за иновации определя иновациите като „промени, които ускоряват и усъвършенстват начина, по който създаваме, разработваме, произвеждаме и имаме достъп до нови продукти, индустриални процеси и услуги .....“ [10], и допълва, че „в своята същност иновациите се състоят в откриването и използването на съществуващи възможности за създаване на нови продукти, услуги или работни практики“.

Докладът на Съюза за иновации подчертава, че решението на фирмите да увеличат обема на прилаганите иновации води до подобряване на уменията на работниците, по-високо възнаграждение на техния труд и разкрива нови възможности пред тях на пазара на труда. Иновациите оказват различно по интензитет влияние върху всички аспекти от дейността на организациите – от техните продажби, пазарен дял и рентабилност до техния производствен обем и резултатност.

Иновациите са основен фактор за поддържане на конкурентоспособността в световен мащаб. Те дават тласък на растежа на организациите, насърчават постигането на бъдещи успехи и са движещата сила, която позволява на предприятията да запазят своята жизнеспособност в световната икономика. Преструктурирането, снижаването на разходите и по-високото качество на предлаганите продукти и услуги вече не са достатъчно решение за компаниите, преследващи отлични резултати в сегашните условия на свръхконкуренция. Според Porter и

Stern (2001) компаниите трябва да умеят да създават и да комерсиализират цял поток от нови продукти и процеси, които удължават технологичната граница, като същевременно винаги изпреварват поне с една крачка своите конкуренти.

Необходимостта да бъдат прилагани иновации, притиска както големите, така и малките и средните предприятия (МСП). Авторите на различни изследвания отбелязват, че по отношение на създаването и използването на иновации МСП често са по-продуктивни от големите компании, благодарение на две свои сравнителни предимства – по-голяма гъвкавост и по-бърза реакция. Ето защо МСП имат ценен принос в икономическото и общественото развитие благодарение на своя иновативен капацитет [11].

Съществуващото в научната литература понятие за резултатност има много широк обхват. При подбора на литературни източници и подреждането на определенията, които те дават, имахме за цел да отразим в максимална степен както разликите, така и сходствата в съществуващите интерпретации за понятието. Както стана ясно на съвсем ранен етап от нашето изследване, дефинирането на ефективността на МСП е предизвикателство в световен мащаб.

В литературата съществуват множество определения за резултатност на МСП. Във всеки бизнес заинтересованите страни се стремят към добра резултатност на предприятието. Според определенията, които дават някои автори (Ajanthan et al. 2013; Korir & Imbaya, 2013; Uadiale & Fagbemi, 2012), резултатността на предприятието е показател за това, доколко то е в състояние да се възползва от своите активи и да генерира приходи. От друга страна, съвременната научна литература определя резултатността като целите, постигнати от дадена компания или инвестиция за определен период. Резултатността може да се дефинира още и като постигането на конкретни бизнес цели, чието изпълнение се отчита по предварително зададени стандарти, критерии за завършеност и параметър на разходите [12].

Според March и Sutton (1997) понятието „резултатност“ се използва толкова често в изследванията, чийто предмет е мениджмънтът на малките и средните предприятия (МСП), че неговата същност и оп-

ВЛИЯНИЕ НА ИНОВАЦИИТЕ ВЪРХУ РЕЗУЛТАТНОСТТА ...

ределение рядко биват изрично разяснени. Вместо това, допълват авторите, в научната литература изобщо не се подлага на въпрос, доколко е уместна употребата на това понятие под различни наименования. Понятието „резултатност“ може да бъде разглеждано още като „постигането на конкретни бизнес цели, измерено по определени стандарти, критерии за завършеност и разходни параметри, като успехът на компаниите в сектора на МСП се измерва чрез тяхната ефективност в определен период от време. В научните разработки авторите нерядко използват понятието „успех“, имайки предвид резултатността на фирмата [13].

Предвид важната роля, която малките и средните предприятия (МСП) изпълняват за подобряване състоянието на икономиката на отделна страна, а оттам и на световната икономика като цяло, ефективността би следвало да се разглежда като един от ключовите моменти в дейността на малките и средните предприятия (МСП). Що се отнася до управлението на стопанските единици, резултатността най-често се определя като степента, в която са постигнати набелязаните цели и задачи. Въпреки че дефинирането на понятието резултатност е въпрос, който отдавна вълнува авторите на различни научни трудове, все още не е постигнато съгласие относно възприемането на универсална и ясна дефиниция, най-вече по отношение на някои терминологични особености, аналитични равнища и концептуална база за оценка. Резултатността на една компания може да бъде дефинирана по много различни начини в зависимост от това, какво имаме предвид, когато се интересуваме от нея.

И въпреки че към момента не съществува обща дефиниция за обозначаване или оценка на резултатността, проведените досега научни изследвания дават основание да обобщим, че тя се отнася до резултатите, постигнати от организациите в три конкретни области:

- **Финансова резултатност** (печалба, възвръщаемост на активите, възвръщаемост на инвестициите и др.);
- **Пазарна резултатност** (продажби, пазарен дял и др.);
- **Възвръщаемост на акциите** (обща възвръщаемост на акциите, добавена икономическа стойност и др.) [14].

Резултатността на фирмата се отнася до нейната способност да генерира печалба и растеж, за да може да постигне своите главни стратегически цели. Тя е резултат от синергичния ефект на различните действия, които дадена стопанска единица предприема във връзка със съществуващата конкуренция, за да може да се адаптира към външната среда, мобилизирайки всички компетентности и полезности, с които разполага. Следва да подчертаем, че иновативната резултатност на организациите зависи от възможностите, които предоставя тяхната външна среда. Това означава, че МСП са по-конкурентоспособни на нововъзникващи пазари, т.е. тогава, когато тяхната иновативна активност е от съществено значение за изграждане на репутация в съответната пазарна среда. Основен двигател на иновативната дейност на предприятията е техният стремеж да постигнат по-висока резултатност и по-големи конкурентни предимства за своя бизнес [15].

При отчитане на фирмената резултатност се използват различни понятия, които включват обем на продажбите, реализирани от един служител; обем на износа, реализиран от един служител; ръст на продажбите; обща сума на активите; численост на персонала; оперативна печалба и възвръщаемост на инвестициите. Иновативните действия, което дадена фирма е предприела, би следвало да водят до нейната по-висока резултатност в сравнение с организациите, които не проявяват иновативна активност. В този смисъл ефективността се измерва по подобни начини, като се оценява въздействието на иновативните дейности върху резултатността на МСП [16].

Една от водещите научноизследователски области в литературата по въпросите на иновациите има за цел да установи взаимната обусловеност, която съществува между видовете иновации и резултатността на фирмите. Съществуващите многобройни концептуални изследвания, аналитични и емпирични проучвания са ограничени както по отношение на числеността на направените анализи, така и по отношение на тяхната задълбоченост. Много малко изследвания разглеждат достатъчно внимателно връзката между видовете иновации и резултатността на компаниите, както отбелязват Jip и др. (2004). В повечето случаи фокусът на емпиричните изследвания е върху връзката между някои измерения на иновациите и/или отделни аспекти на резултатността [17].

ВЛИЯНИЕ НА ИНОВАЦИИТЕ ВЪРХУ РЕЗУЛТАТНОСТТА ...

Влиянието на иновациите върху фирмената резултатност е тема, която предизвиква сериозен изследователски интерес. Изследванията в тази насока, макар и задълбочени, често не успяват да стигнат до убедителни заключения, особено когато техен обект са по-малките фирми поради значителните трудности при събиране на необходимите данни. Изследванията, проучващи тази зависимост при неголеми организации, често разчитат на по-малки извадки или ограничена информация и заключават, че е налице положителна зависимост между иновациите и заетостта или ръста на оборота, но не съществува или е съвсем слаба тяхната връзка с рентабилността на организацията [18].

МСП са в състояние да генерират иновации и тяхната вътрешна среда е определяща за това, как да се използват и разпределят наличните ресурси. Възможно е също така иновативните дейности да възникнат в резултат на сътрудничество между няколко МСП, чрез създаване на мрежа от иновационни системи, която да обхване цял регион или дори държава. Такива иновативни дейности могат да бъдат развивани и в глобален мащаб [19].

Ето защо считаме, че когато се изследва въпросът за резултатността на МСП и нейната зависимост от иновациите, е необходимо да се разглеждат и двете възможности.

5. Заключение и изводи

МСП представляват значителен дял от икономиката на всяка държава. Един от начините да се установи значението на този сектор за икономиката е, като се изследва резултатността на предприятията. Ето защо обстоятелството, че резултатността на МСП до голяма степен зависи от тяхната иновативност, привлича сериозен изследователски интерес към иновативните дейности.

Положителното въздействие на иновациите върху резултатността и успеха на фирмите изисква да поясним два съществени момента. Първият от тях е този, че на инвестициите в иновации и технологии следва да се гледа като на положителни вложения в резултат-

ността на предприятията, а не като на разходи, които натоварват фирмата (както е най-често според класическия финансов и счетоводен подход). Вторият момент се състои в това, че такива инвестиции следва да се отнасят към производствените разходи, с цел да бъде точно отразено реалното оползотворяване на фирмените ресурси. По-висок дял на инвестициите в иновации и усвояване на нови технологии показва, че мениджърите на предприятието са наясно с огромното значение, което те имат, докато един по-нисък коефициент свидетелства за обратното и издава използването на остарял, неиновативен подход при изготвяне на стратегиите за фирмено развитие.

Целта на настоящата научна разработка е да проучи съществуващите в световен мащаб данни от проведени емпирични изследвания относно влиянието, което оказват иновациите и иновативните дейности върху резултатността на малките и средните предприятия (измерена по различни начини). Проучването е базирано на обстоен преглед на литературни и онлайн източници. Въпросът за иновациите и влиянието, което те оказват върху резултатността на фирмите, и особено на МСП, ще продължи да бъде обект на сериозен изследователски интерес, тъй като все още не е изчерпателно изследван, а направените изводи често са противоречиви и трудни за обобщаване.

Тази статия има за цел да провокира по-нататъшни емпирични изследвания, които да оценят влиянието на иновациите върху резултатността на МСП, особено в Африка и Алжир, където подобни проучвания все още са рядкост.

Използвани източници

Asma Benzazoua Bouazza, Diabate Ardjouman, Establishing the Factors Affecting the Growth of Small and Medium-sized Enterprises in Algeria, American International Journal of Social Science Vol. 4, No. 2; April 2015, p 102.

Asma Benzazoua Bouazza, SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES AS AN EFFECTIVE SECTOR FOR ECONOMIC DEVELOPMENT AND EM-

ВЛИЯНИЕ НА ИНОВАЦИИТЕ ВЪРХУ РЕЗУЛТАТНОСТТА ...

PLOYMENT CREATION IN ALGERIA, International Journal of Economics, Commerce and Management, United Kingdom, Vol. III, Issue 2, Feb 2015, pp 8-9.

Fellag Nourredine, Zerrouki Brahim, Corporate Governance Perspectives in Algerian Small and Medium Scale Enterprises Global Journal of Management and Business Research: A Administration and Management, Volume 17 Issue 2 Version 1.0 Year 2017, p 17.

Fellag Nourredine, Zerrouki Brahim, Corporate Governance Perspectives in Algerian Small and Medium Scale Enterprises Global Journal of Management and Business Research: Administration and Management, Volume 17 Issue 2 Version 1.0 Year 2017, pp 17-18.

Nedjema ABBAS, INNOVATION PRACTICES AND OBSTACLES IN THE ALGERIAN SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES European Journal of Business and Innovation Research, Vol.4, No., pp.1-29, October 2016, p 05.

Nedjema ABBAS, INNOVATION PRACTICES AND OBSTACLES IN THE ALGERIAN SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES European Journal of Business and Innovation Research, Vol.4, No., pp.1-29, October 2016, p 05.

Fellag Nourredine, Zerrouki Brahim, Corporate Governance Perspectives in Algerian Small and Medium Scale Enterprises Global Journal of Management and Business Research: A Administration and Management, Volume 17 Issue 2 Version 1.0 Year 2017, p18.

Kevin zheng zhou, Chi Kin Yim, the effects of strategic orientation on technology and market based breakthrough innovations, Article in Journal of Marketing · April 2005, p: 43

Audrey Paul Ndesaulwa, Jaraji Kikula, The Impact of Innovation on Performance of Small and Medium Enterprises (SMEs) in Tanzania: A Review of Empirical Evidence, *Journal of Business and Management Sciences, 2016, Vol. 4, No. 1, 1-6, p 02*

Rukevwe Juliet Olughor, Effect of Innovation on the Performance of SMEs Organizations in Nigeria, *Management 2015, 5(3): 90-95, p 91.*

- Carol Yeh-Yun Lin, Mavis Yi-Ching Chen, Does innovation lead to performance? An empirical study of SMEs in Taiwan *Management Research News*, Vol. 30 No. 2, 2007, p 116.
- Emad Harash, Suhail Al-Timimi, Jabbar Alsaadi, The Influence of Finance on Performance of Small and Medium Enterprises (SMES), *International Journal of Engineering and Innovative Technology (IJEIT)*, Volume 4, Issue 3, September 2014, p 163.
- Emad Harash, Suhail Al-Timimi, Jabbar Alsaadi, The Influence of Finance on Performance of Small and Medium Enterprises (SMES), *International Journal of Engineering and Innovative Technology (IJEIT)*, Volume 4, Issue 3, September 2014, p 163.
- Emad Harash, Suhail Al-Timimi, Jabbar Alsaadi, The Influence of Finance on Performance of Small and Medium Enterprises (SMES), *International Journal of Engineering and Innovative Technology (IJEIT)*, Volume 4, Issue 3, September 2014, p 163.
- Rukevwe Juliet Olughor, Effect of Innovation on the Performance of SMEs Organizations in Nigeria, *Management* 2015, 5(3): 90-95, p 92.
- Audrey Paul Ndesaulwa, and Jaraji Kikula, "The Impact of Innovation on Performance of Small and Medium Enterprises (SMEs) in Tanzania: A Review of Empirical Evidence." *Journal of Business and Management Sciences*, vol. 4, no. 1 (2016): 1-6. doi: 10.12691/jbms-4-1-1, p 03.
- Gurhan Gunday and others, Effets of innovation types on firm performance, *International Journal of Production Economics*, 133, pp. 662-676, 2011, p 8.
- Alan Hughes, *Innovation and Business Performance: Small Entrepreneurial Firms in the UK and the EU*, Judge Institute of Management Studies and Centre for Business Research University of Cambridge, p 67.
- Audrey Paul Ndesaulwa, and Jaraji Kikula, "The Impact of Innovation on Performance of Small and Medium Enterprises (SMEs) in Tanzania: A Review of Empirical Evidence." *Journal of Business and Management Sciences*, vol. 4, no. 1 (2016): 1-6. doi: 10.12691/jbms-4-1-1, pp 2-3.

СЪДЪРЖАНИЕ

ИНФОРМАЦИОННИ И КОМУНИКАЦИОННИ технологии

ИНТЕГРИРАН МОДЕЛ ЗА ПРОЕКТИРАНЕ И ИЗГРАЖДАНЕ НА СИСТЕМА ОТ КЛЮЧОВИ ИНДИКАТОРИ ЗА РЕЗУЛТАТНОСТ

Докторант Снежина Лазарова
Проф. д-р Камелия Стефанова 5

РАЗВИТИЕТО НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И ВЛИЯНИЕТО ИМ ВЪРХУ ФОРМАТА НА ИНФОРМАЦИОННО ОБСЛУЖВАНЕ

Докторант Александър Петров 23

БИЗНЕС практика

СРОЧНИТЕ ТРУДОВИ ДОГОВОРИ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ИНОВАТИВНАТА ДЕЙНОСТ НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ (ПО ПРИМЕРА НА ПРЕДПРИЯТИЯТА В РЕПУБЛИКА БЕЛАРУС)

Проф. д-р Наталия Маковская..... 42

ВЛИЯНИЕ НА ИНОВАЦИИТЕ ВЪРХУ РЕЗУЛТАТНОСТТА НА МАЛКИТЕ И СРЕДНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ (МСП) В АЛЖИР

Д-р Джабари Абдулахаб 56

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ ПОТЕНЦИАЛ НА ПРОГРАМАТА ЗА ПРОФИЛАКТИКА И РЕХАБИЛИТАЦИЯ НА НОИ

Д-р Иван Грозданов Иванов..... 73

СПИСЪК НА СТАТИИТЕ ЗА ГОДИНА XXVIII (2018) 91

Редколегия на сп. „Бизнес управление“

Красимир Шишманов – главен редактор, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Никола Янков – зам. главен редактор, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Иван Марчевски, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Ирена Емилова, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Любчо Варамезов, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Румен Ерусалимов, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Силвия Костова, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Международна редколегия на сп. „Бизнес управление“

Александру Неделеа – Университет „Стефан Велики“, Сучава, Румъния

Дмитрий Владимирович Чистов, – ФГОБУ ВПО Финансов университет при правителството на руската федерация, Москва, Русия

Йоана Панагорец – Университет Валахия, Търговище, Румъния

Йото Йотов – Драксел университет, Филадельфия, САЩ

Махмуд Ел Батран – Университет Кайро, Кайро, Египет

Наталья Борисовна Голованова – Московски технологически университет, Москва, Русия

Татяна Викторовна Орехова – Донецки национален университет, Виница, Украйна

Тадиа Джукич — Университет в Ниш, Ниш, Сърбия

Ян Тадеуш Дуда – AGH Университет за наука и технологии, Краков, Полша

Виктор Чужиков – Киевски национален икономически университет "Вадим Гетман", Киев, Украйна

Дадено за печат на 12.12.2018 г., излязло от печат на 19.12.2018 г.,
формат 70x100/16, тираж 40

© Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов,
ул. „Ем. Чакъров“ 2, тел.: +359 631 66298

© Академично издателство „Ценов“, Свищов, ул. „Градево“ 24

ISSN 0861 - 6604

БИЗНЕС управление

БИЗНЕС управление 4/2018

ИЗДАНИЕ НА
СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ
„Д. А. ЦЕНОВ“ - СВИЩОВ

4/2018

КЪМ ЧИТАТЕЛИТЕ И АВТОРИТЕ НА СПИСАНИЕ „БИЗНЕС УПРАВЛЕНИЕ“

Списание „БИЗНЕС управление“ публикува изследователски статии, методологически и методически разработки и прегледи, рецензии, опит.

1. Обем:

Статии: минимум - 12 страници; максимум – 20 страници;
Прегледи, рецензии, опит: минимум – 5 страници; максимум -10 страници.

2. Депозирание на материалите:

- на хартиен носител и в електронен вид (по E-mail и/или на CD);

3. Технически характеристики:

- изпълнение Word 2003 (минимум);
- размер на страницата - A4, 29-31 реда и 60-65 знака на ред;
- разстояние между редовете 1,5 lines (At least 22 pt);
- шрифт - Times New Roman 14 pt;
- полета - Top - 2.54 см.; Bottom - 2.54 см; Left - 3.17 см; Right - 3.17 см;
- номерация на страницата - долу вдясно;
- текст под линия - размер 10 pt;
- графики и фигури - Word 2003 или Power Point.

4. Оформление:

- наименование на статията, име на автора, научна степен, научно звание - шрифт Times New Roman, 14 pt, с големи букви Bold - центрирано;
- наименование и адрес на местоработата; телефони за контакти и E-mail;
- резюме на български език в обем до 30 реда; ключови думи - от 3 до 5;
- **JEL** класификация на публикациите с икономически характер (<http://ideas.repec.org/j/index.html>);
- основен текст (изложение);
- таблиците, графиките и фигурите се вграждат софтуерно в текста (да позволяват езикова корекция и превод на английски). Цифрите и текстът вътре в тях се изписват с шрифт Times New Roman 12 pt;
- формулите се създават с Equation Editor;

5. Правила за цитиране под линия:

При цитиране да се спазват изискванията на **APA Style (American Psychological Association)**, поместени тук: <https://www.uni-svishtov.bg/?page=page&id=71>

Всеки автор носи отговорност за отстояваните идеи, съдържанието и техническото оформление на своя текст.

6. Контакти:

Главен редактор: тел.: (+359) 631-66-397
Зам.-главен редактор: тел.: (+359) 631-66-299
Стилов редактор: тел.: (+359) 631-66-335
E-mail: zh.tananeeva@uni-svishtov.bg ; bm@uni-svishtov.bg
Адрес: Стопанска академия „Д. А. Ценов“, ул. „Ем. Чакъров“ №2, Свищов, България